

Az értekezés összefoglalása

Az értekezés célja a IV-V. század fordulóján élt római szerző, Macrobius Ambrosius Theodosius erényetikájának, pontosabban a négy sarkalatos erénnyel (a *prudentiával*, a *temperantiával*, a *fortitudóval* és a *iustitiával*) kapcsolatos felfogásának bemutatása és elemzése. A vizsgálathoz Macrobius két műve: a *Saturnalia* és a *Commentarii in Somnium Scipionis* szolgáltatta az alapot. Mindkét írásmű tanító jellegű, a bennük felhalmozott enciklopédikus tudásanyaggal a szerző közvetlen célja fiának nevelése, műveltségének gyarapítása, közvetetten pedig a mindenkori olvasó számára kívánja felmutatni a római kultúra tradicionális értékeit és az újplatonista filozófia meghatározó gondolatait.

Az erényteni elemzések kiindulási pontja a *Commentarii* I. 8. fejezete, ahol a szerző összefoglalja a négy erény tanának újplatonista rendszerét, amelyet Plótinus és Porphyrios dolgozott ki. E tan szerint az ember legfőbb célja, hogy hasonlónak váljon az Istenséghez, s ez a törekvés az erények gyakorlásán keresztül valósítható meg. A négy erény négy egymást követő szinten helyezkedik el, amely szintek a lélek *ascensiójának* útját, az öntökéletesedés egyre magasabb fokait jelölik a halandó lét szférájától az Egyhez való felemelkedésig. Macrobius átveszi Plótinusék hierarchikus rendszerét, de némiképp átalakítja azt. A két leglényegesebb eltérés elődeihez képest abban mutatkozik meg, hogy nála az istenné válás folyamatában jelentős szerephez jutnak a polgári, vagy politikai erények, amelyek az eredeti koncepcióban csekély értékkel bírtak, továbbá szerinte az erényekkel bárki rendelkezhet, nem csupán a filozófusok és az állam vezetői, s ez utóbbi gondolata talán az újplatonizmus és a kereszténység kölcsönös egymásra hatásának jeleként is felfogható.

E különbségek meglétét egyes kutatók vitatták, többek között arra alapozva meggyőződésüket, hogy a polgári erények csak a *Commentarii*-ban jelennek meg, a *Saturnaliá*-ban nem jutnak szerephez. Az értekezés arra mutat rá, hogy ez a nézet nem helytálló, a sarkalatos erények jelenléte ugyanis kimutatható az említett műben, csak a korábbiakban nem megfelelő szempontok alapján vizsgálták a szöveget. Ugyanis amennyiben figyelembe vesszük, hogy Macrobius szerint az erényeket bárki birtokolhatja, akkor nem elég pusztán a filozófusokra és államvezetőkre vetítve vizsgálni a *virtutes* előfordulásait, hanem mindenkire ki kell terjeszteni. Így pedig számos példát találunk a sarkalatos erényekre, ezek összegyűjtése és kiértékelése képezi a dolgozat nagyobb részét. A vizsgálatok eredményéből azt a konklúziót lehet levonni, hogy a *Saturnalia exemplumai* egyfelől megelőlegezik a kommentárokból megjelenő, már kiértékelte filozófiai koncepciót,

másfelől pedig egyértelműen alátámasztják a fentebb jelzett különbségeket a görög újplatonisták és római követőjük erényfelfogása között.